

שאלות ותשובות לסיכום ולחזרה

פרק ראשון; דף ב

א. אלו עסקים אסור לעשותם עם עובדי כוכבים לפני אידיהן?

לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים, אסור לשאת ולתת עמהם, להלוותם וללוות מהם, לפרועם ולפרוע מהם. רבי יהודה מתיר לפרוע מהם.

לדברי רבי יהושע בן קרחה, וכן פסק רב הונא (ו:), מלוה על פה נפרעים מהם, מפני שהוא כמציל מידם.

א. יש אומרים שבכלל 'לשאת ולתת עמהן' כל מקח וממכר (כן פסק הרמב"ם, וכ"ה בשו"ע י"ד קמח, א.

וכן כתבו הראשונים בדעת רש"י בפירושו למשנה). ואילו רבנו תם (עתוס' כאן ולהלן ו ד"ה או וד"ה

לא) היה מפרש שלא נאסר אלא למכור להם דברי תקרובת לעבודתם ולא שאר דברים, וקנייה

מותרת בכל אופן (וגם ברש"י להלן יב: מבואר שמוטר לקנות מהם דבר המתקיים, שסתם מוכר עצב. וכתבו

התוס' שם שרש"י חזר בו ממה שאסר במשנה לקנות מהם. וערא"ש), שמסירת מעות אינה בכלל האיסור.

ואעפ"י שהם נוהגים לעשות תקרובת במעות, אך הואיל והמעות מצויות להם בריוח לצורך

זה, אין לאסור.

ואפילו לדברי רבנו תם, אין מקבלים מהם דורונות, הן דברים המתקיימים הן שאינם מתקיימים

(כדלהלן ו: ובתוס').

ב. להלוותם – פירש רבנו תם: להלוותם בחנם [ואף באופן זה אסור ללוות מהם. כדלהלן ו סע"ב

ובתוס'] אבל ברבית מותר, שהרי מצטער הרבה ואינו מודה.

ג. כתבו פוסקים (תוס'; שו"ע י"ד קמח, יב): עתה אין נוהגים איסור בדבר, מפני שאותם נכרים אנו

יודעים בהם שאינם עובדים לעכו"ם [וכמו שנהג רב יהודה לשלוח דורון לנכרי ביום אידם

מפני שידע בו שאינו עובד לעכו"ם. להלן סה. ומובא ברי"ף]. או מפני שסמכו על דברי הירושלמי

שלעכו"ם שמכירו – מותר, שאינו אלא כמחניף (תוס'). והרמב"ם לא הביא חילוק בין מכירו

לשאינו מכירו (ע' בית הלוי ח"א כ, ד).

ומכל מקום כתבו התוס' שנכון להחמיר כשבא עובד כוכבים לבקש הלואה לצורך אידו

[שקוראים: 'אפריר']. אבל הר' אלחנן אמר שאין בדבר איסור, כי מה שהם נותנים המעות

לגלחים ולכומרים, אינו ממש לשם עבודת כוכבים אלא לצורך הנאתם (וכ"ה ברמ"א שם).

עוד צדדו בתוס' (וכ"כ הרא"ש) להתיר להפרע מהם הלוואות אפילו בשטר ובמשכון [כשאינן ידינו

תקיפה עליהם] – שהרי זה כמציל מידם.

ויש שהתירו רק באופן ששייך 'איבה' (ע' בראשונים; י"ד שם).

ב. א. מהן משמעויות 'אידיהן' ו'עדיהן'?

ב. מה היו מפעליהם העיקריים של מלכויות רומי ופרס?

א. 'אידיהן' – לשון שבירה. 'עידיהן' – לשון עדות [שמעידים הגויים בעצמם שעבדו ע"ז].
כינויים אלו הנם כינוי ללשון 'מועדיהם' ולפי שאסור לקרותם מועדים, כי הם של הבל, לכך שינו הלשון (עפ"י פרוש המשנה לרמב"ם).

ב. עיקר עיסקה של מלכות רומי היה בהתקנת שוקים ומרחצאות, והרבות כסף וזהב ומסחר, ויצא טבעה בכל העולם. לעומתה מלכות פרס, עסקה העיקרי היה בבניית גשרים וכרכים ועשיית מלחמות (ערש"י).

דפים ב – ג

ג. כיצד מתואר דין אומות העולם לעתיד לבוא?

לעתיד לבוא (בבוא 'יום הדין הגדול'. עפ"י דרשת הרמב"ן לראש השנה), מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר: כל מי שעסק בזה – יבוא ויטול שכרו. מיד מתקבצים עכו"ם בערבוביא, ואומר להם הקב"ה: תכנס אומה ואומה וחכמיה [כדי שישמעו דבריו]. נכנסת רומי תחילה [שהיא החשובה שביניהם] ואח"כ פרס ואח"כ שאר האומות. וכל אחת טוענת על מעשיה בתיקון ישובו של עולם – בשביל ישראל שיתעסקו בתורה. והקב"ה משיב לכל אחת ואחת שכל מה שעשתה – לצורך עצמה עשתה. ושוב אומרים לפניו: כלום כפית עלינו הר כגיגית לקבל התורה ולא קבלנוה, כשם שעשית לישראל? מיד אומר להם הקב"ה: הראשונות ישמיעונו, כלומר שבע מצוות שהיו לכם – לא קיימתם. ושוב דנים על ישראל שקיבלו את התורה – האם קיימהו אם לאו, ואומר להם: מביניכם יבוא ויעידו עליהם; יבוא נמרוד ויעיד על אברהם וכו'. ואמר רבי יהושע בן לוי: כל מצוות שישראל עושים בעולם הזה באות ומעידות להם לעולם הבא. ולכשישמעו עובדי כוכבים עדותם, יאמרו 'אמת'. (כל הגוים נקבצו יחדו ויאספו לאמים, מי בהם יגיד זאת וראשונות ישמיענו. יתנו עדיהם ויצדקו – וישמעו ויאמרו אמת). [ובאות המצוות לעולם הבא וטורפות אותם לעובדי כוכבים על פניהם. כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים. ד:].

אומרים לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה. אמר להם: שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת הוא יאכל בשבת... ואעפ"כ מצוה קלה [שאינן בה חסרון כיס] יש לי וסוכה שמה – לכו ועשוה. מיד כל אחד הולך ועושה סוכה, והקב"ה מקדיר עליהם חמה וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא. מיד יושב הקב"ה ומשחק עליהן...

דף ג

ד. א. עמד ויתר גוים – כיצד?

ב. עכו"ם העוסק בתורה – האם יש לכבדו, והאם הוא מקבל שכר על כך?

ג. האם מקבלים גרים לימות המשיח?

ד. אלו מאמרים הובאו בסוגיא בענין לימוד תורה?

א. ראה ויתר גוים – ראה הקב"ה שבע מצוות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימון – עמד והתירן להם. ולא לענין שלא ייענשו כשאינם מקיימים אותן, שודאי חייבים עליהן גם עתה [ואין התר לישראל להכשיל נכרי במצוותיו כדלהלן ו], אלא לומר שאע"פ שמקיימים – אינם מקבלים שכר כמצווים ועושים אלא כמי שאינו מצווה ועושה.

(ע"ע מש"כ השלה"ק ריש פסחים 'תורה אור'; ערבי נחל בראשית תקסה ד"ה ויצו).